

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

OPIS PRODUKTU FINALNEGO

PROJEKTU INNOWACYJNEGO TESTUJĄCEGO

TEMAT INNOWACYJNY:

„Działania służące wydłużeniu wieku aktywności zawodowej”

NAZWA PROJEKTODAWCY:

Fundacja Ekspert – Kujawy

TYTUŁ PROJEKTU:

PI Aktywni seniorzy

NUMER UMOWY:

UDA-POKL.06.01.01-10-017/11-00

**Fundacja
Ekspert – Kujawy**

ul. Dworcowa 65
88-100 Inowrocław

Lipiec 2014

SPIS TREŚCI

	STR.
Część 1 Nazwa produktu finalnego	3
Część 2 Elementy składające się na produkt finalny	3
Część 3 Problem, na który odpowiada innowacja	8
Część 4 Użytkownicy, którzy mogą zastosować innowację	15
Część 5 Działania / nakłady / zmiany konieczne do zastosowania/ wdrożenia innowacji	16
Część 6 Dostępność produktu finalnego dla jego przyszłych użytkowników	21
Część 7 Zmiany w zakresie strategii upowszechniania	22
Część 8 Zmiany w zakresie strategii włączania do głównego nurtu polityki	22
Część 9 Załączniki	23

CZĘŚĆ 1. NAZWA PRODUKTU FINALNEGO

Model aktywizacji zawodowej niepracujących osób po 50 roku życia.

CZĘŚĆ 2. ELEMENTY SKŁADAJĄCE SIĘ NA PRODUKT FINALNY

Na produkt finalny składają się 3 poradniki, opracowane w trzech odrębnych podręcznikach:

1. Poradnik dla odbiorców Inkubatorów Aktywizacji Zawodowej Seniorów.

Publikacja zawiera materiały motywujące do utrzymania dalszej aktywności zawodowej osób w wieku powyżej 50 lat, praktyczne wskazówki dotyczące zarówno możliwości rozpoczęcia działalności gospodarczej jak i możliwości przekwalifikowania, nabycia nowych lub podniesienia posiadanych umiejętności i kompetencji.

W poradniku kierowanym bezpośrednio do osób po 50 roku życia, adresaci znajdą materiał poświęcony przedsiębiorczości, w tym treści ułatwiające podjęcie decyzji o rozpoczęciu własnej działalności gospodarczej. Czytelnik znajdzie materiały zachęcające i motywujące do powrotu lub utrzymania aktywności zawodowej, testy sprawdzające cechy przedsiębiorcze. W poradniku są także informacje w zakresie zakładania własnej firmy, w tym pozyskania środków na tego typu działalność, informacje o sposobach zarządzania własnym biznesem. Poradnik przygotowany jest w taki sposób, aby czytający mógł samodzielnie, bez żadnej pomocy przygotować się do wejścia na rynek pracy, ze szczególnym ukierunkowaniem na przedsiębiorczość i prowadzenie własnej działalności gospodarczej.

2. Poradnik dla użytkowników Inkubatorów Aktywizacji Zawodowej Seniorów.

Publikacja w całości poświęcona jest zagadnieniom planowania pracy z osobami niepracującymi po 50 roku życia. W poradniku skierowanym m.in. do organizacji pozarządowych, zajmujących się statutowo wspieraniem aktywności zawodowej osób 50+ lub planujących wprowadzenie do swojego katalogu usług wsparcia osób 50+, czytelnik odnajdzie kompleksowy zakres usług proponowanych do wdrożenia w swojej organizacji w obszarze aktywizacji zawodowej. Ponieważ praca z osobami po 50 roku życia,

bezrobotnymi lub nieaktywnymi zawodowo, wymaga od organizacji pozarządowych odpowiedniego przygotowania, a poszukiwanie rozwiązań skutecznych do wspierania tej grupy w wejściu lub powrocie na rynek pracy nie należy do zadań łatwych, zaproponowaliśmy w poradniku formę usług wspierających pod nazwą Inkubator Aktywizacji Zawodowej Seniorów.

Poradnik prezentuje informacje, jak założyć tego typu Inkubator, w jakim zakresie i jakie usługi tego typu inkubator może prowadzić. W poradniku znajdują się gotowe scenariusze zajęć, gotowe do zastosowania materiały szkoleniowe zaprezentowane w tematycznych blokach wsparcia: wsparcie psychologiczno – doradcze, wsparcie szkoleniowe w zakresie wykorzystania nowych technologii (kurs podstaw obsługi komputera), program szkoleniowo – doradczy oraz coaching w zakresie przedsiębiorczości, a także propozycję prowadzenia grup wsparcia.

Opracowany poradnik może być z powodzeniem stosowany także przez inne podmioty (poza organizacjami pozarządowymi), takie chociażby jak Urzędy Pracy, firmy szkoleniowe, planujące kształcenie lub wspieranie osób po 50 roku życia, Akademie czy Uniwersytety III Wieku. Uważamy, że przygotowany poradnik będzie wspierał organizacje pozarządowe, które aktywnie działają w obszarze aktywizacji zawodowej (mają doświadczenie w realizacji szkoleń, pozyskiwaniu środków zewnętrznych w tym z EFS, minimalne zaplecze lokalowe, techniczne oraz kadrowe) i poszukują nowych metod i rozwiązań zwiększających skuteczność wsparcia. Zaletą poradnika jest także to, iż może on posłużyć jako inspiracja dla wspierających osoby niepracujące (zarówno bezrobotne jak i nieaktywne zawodowo) do planowania z nimi pracy doradczo – szkoleniowej.

3. Poradnik dla doradców zawodowych i trenerów pracy „Aktywizacja Zawodowa Seniorów”.

Publikacja kierowana do doradców zawodowych i trenerów pracy, pracujących z osobami nieaktywnymi zawodowo po 50 roku życia. W tym poradniku zamieszczone zostały treści związane z aktywizacją zawodową, praktyczne zestawy ćwiczeń związane z badaniem predyspozycji i cech przedsiębiorczych. Poradnik poświęcony jest kształtowaniu postaw przedsiębiorczych, ukierunkowanych na zakładanie i prowadzenie własnej działalności gospodarczej, zawiera gotowe scenariusze zajęć, warsztatów, w tym

możliwe do zastosowania ćwiczenia, testy badające m.in. predyspozycje w zakresie przedsiębiorczości.

Treści zaprezentowane w trzech poradnikach opisanych powyżej, zgodne są w podstawowym zakresie z wersją wstępną produktu finalnego, a także zgodne są z celami projektu i z zatwierdzoną Strategią Wdrażania. Wnioskodawca przygotował do walidacji jedno narzędzie (produkt finalny), który został poddany testowaniu, a następnie, zgodnie z założeniami będzie upowszechniany wśród organizacji, którym narzędzie przyczyniające się do wydłużenia aktywności zawodowej osób w wieku 50+ zostanie dostarczone. Przedkładane poradniki oparto na wynikach fazy testowania, gdzie prezentowane treści były poddane ocenie zarówno przez odbiorców jak i użytkowników. Model testowany był w 3 różnych podmiotach, o różnej formie prawnej (tj. spółdzielnia socjalna, fundacja i stowarzyszenie), które prowadziły działania aktywizujące w oparciu o przedkładane poradniki. Organizacje te, na co zwracamy uwagę, otoczone były wsparciem logistycznym, technicznym i kadrowym ze strony wnioskodawcy. Jest to istotna informacja dla organizacji pozarządowych, które zechcą wprowadzić do swojej działalności instrumenty wsparcia w postaci inkubatora przedsiębiorczości pokazująca, iż organizacja jeśli nie będzie posiadała wystarczającego potencjału, może szukać wsparcia w instytucjach posiadających doświadczenie w rozwijaniu przedsiębiorczości, poprzez włączanie innych partnerów do swoich działań (np. pozyskanie trenerów, doradców, zaplecza technicznego).

Prezentowany produkt finalny został nieznacznie zmodyfikowany w porównaniu do wersji wstępnej produktu finalnego. Szczegółowe zestawienie zmian prezentujemy poniżej.

W Poradniku dla Odbiorców Inkubatorów Aktywizacji Zawodowej Seniorów:

- a. w Rozdziale 4 „Zakładanie działalności gospodarczej”, zmianom uległy poszczególne podrozdziały, zmniejszono część opisowo – specjalistyczną. Do poradnika przygotowana jest płyta CD, na której znajdują się wzory formularzy i dokumentów, jakie są niezbędne do zakładania własnej działalności gospodarczej oraz materiałów specjalistyczny w obszarze prowadzenia działalności gospodarczej, który poszerza wiedzę, uzupełnia zakres podstawowy, prezentowany w poradniku.

- b. w Rozdziale 5 zatytułowanym „Etyka w Biznesie” dodano Podrozdział - 5.1 „Informacje ogólne” i Podrozdział 5.2 „Społeczna odpowiedzialność biznesu”.
- c. w Rozdziale 6. „Rozliczenia działalności” usunięty został podrozdział 6.2 „Uproszczone formy ewidencji podatkowych”, którego treści zostały przeniesione do Rozdziału 4, w celu przejrzystości poradnika.
- d. Rozdział 8, który we wstępnej wersji nosił tytuł „Dotacje i źródła finansowania działalności gospodarczej”, w wersji finalnej produktu został zatytułowany „Źródła finansowania związane z założeniem działalności gospodarczej”. Treści rozdziału 8 zostały podzielone na podrozdziały, dodano podrozdział 8.7 „Przykładowe instrumenty finansowe wspierające rozwój przedsiębiorczości w perspektywie finansowej 2014-2020”. Dodane informacje mają charakter ogólny, ponieważ w okresie przygotowania poradnika nie dysponujemy szczegółowymi informacjami na temat nowej perspektywy finansowej.
- e. Rozdział 8 podręcznika został uzupełniony o wstęp, w którym wskazano informację na jaki dzień, informacje prezentowane w poradniku, są aktualne.
- f. do poradnika dodano indeks haseł.

W Poradniku dla Użytkowników Inkubatorów Aktywizacji Zawodowej Seniorów:

- a. w Rozdziale 1 punkt 1.1 uzupełniono informacje na temat instytucji najlepiej przygotowanych do tworzenia IAZS.
- b. w Rozdziale 1 punkt 1.3 wprowadzono zapisy odnoszące się do Akademickich Inkubatorów Przedsiębiorczości, z których to zaczerpnięto najwięcej zawartości programowej.
- c. w Rozdziale 1 pt. „Model Inkubatora” dodano podpunkt 1.5 „Praktyczne uwagi dotyczące zakładania i prowadzenia inkubatora”, zawierający wskazówki dotyczące rozliczeń podatku VAT, konieczności wprowadzenia zmian w KRS w zakresie możliwych do prowadzenia przez dany podmiot rodzajów działalności gospodarczych (PKD) oraz odpowiedzialności podmiotu prowadzącego Inkubator za wadliwe wykonywanie zleceń przez uczestników Inkubatora.
- d. do Rozdziału 1 został dodany Podrozdział 1.6 nt. kosztów utworzenia i działalności inkubatora precyzujący nakłady, jakie organizacja planująca wdrożenie modelu może

ponieść, z tytułu wdrożenia modelu w wersji proponowanej w produkcie finalnym (nakłady na podstawie fazy testowania).

- e. w Rozdziale 3 pt. „Metody wsparcia psychologiczno-doradczego z uwzględnieniem specyficznych potrzeb osób po 50 roku życia” uzupełniony został podpunkt 3.1 „Zajęcia warsztatowe”, który we wstępnej wersji poradnika został pominięty.
- f. w Rozdziale 4 „Program szkoleniowo-doradczy z zakresu przedsiębiorczości” został uzupełniony o przykładowe materiały szkoleniowe, zamieszczone w załączniku nr 7.
- g. do Rozdziału 5 „Coaching w zakresie przedsiębiorczości” dodane zostały informacje dot. założeń pracy trenerów biznesu – standaryzacji usług w każdym z Inkubatorów oraz zakresu udzielanego wsparcia w ramach coachingu w zakresie przedsiębiorczości.
- h. do poradnika dodano spis załączników.

W poradniku skierowanym do doradców zawodowych i trenerów pracy „Aktywizacja zawodowa seniorów”:

- a. w Rozdziale 2 „Przedsiębiorczość wieku dojrzałego: praktyczne zestawy ćwiczeń dotyczących badania predyspozycji i cech przedsiębiorczych”, wzbogacono zbiór praktycznych zestawów ćwiczeń z zakresu badania predyspozycji i cech przedsiębiorczych o następujące pozycje:
  - 2.15 Ćwiczenie „Cechy sprzyjające i utrudniające działania przedsiębiorcze”;
  - 2.16 Ćwiczenie „Test dla Zarządzających”;
  - 2.17 Ćwiczenie „7 mitów na temat własnego biznesu”;
  - 2.18 Ćwiczenie „Test przedsiębiorcy”.
- b. w Rozdziale 3 wzbogacono wartość merytoryczną uzupełniając zawarte informacje o Podrozdział 1. zatytułowany „Proces szkoleniowy” oraz podrozdział 2 – „Forma pracy oparta na coachingu”.

Zmiany te, jak wynika z powyższego katalogu, dotyczą przede wszystkim zapewnienia większej przejrzystości opracowanych poradników, rozszerzono treści merytoryczne o aspekty, które wg. Wnioskodawcy są niezbędne do pełnego przedstawienia tematyki kształtowania cech przedsiębiorczych.
- c. w poradniku wskazano źródła, z których zaczerpnięto prezentowane treści.

CZĘŚĆ 3. PROBLEM, NA KTÓRY ODPOWIADA INNOWACJA

Przygotowany model odpowiada na problem przedwczesnej dezaktywacji zawodowej osób po 50 roku życia. Osoby w wieku 50+ znajdują się w szczególnie trudnej sytuacji na rynku pracy – pracodawcy wolą zatrudniać osoby młode uznając, że dysponują one większym potencjałem i motywacją do pracy. Zarzuca się osobom po 50 roku życia nieznajomość rynku pracy, brak wiedzy o nowych technologiach, niewłaściwe podejście do pracy. Z drugiej strony osoby te, z różnych przyczyn (społecznych, zdrowotnych, rodzinnych) mogą mieć trudności w utrzymaniu aktywności zawodowej.

Przedwczesna dezaktywacja zawodowa jest coraz istotniejszym problemem, wymagającym skutecznych interwencji na regionalnym i krajowym rynku pracy. Ważnym wyzwaniem jest więc wypracowanie odpowiednich rozwiązań, mających na celu promowanie aktywności zawodowej, zapobieganie przedwczesnemu wycofywaniu się z rynku pracy oraz zwiększanie zdolności do zatrudnienia osób po 50 roku życia. Do głównych problemów, wśród osób po 50 roku życia należą:

1. niska aktywność zawodowa osób 50+;
2. ograniczone możliwości powrotu na rynek pracy osób po 50 roku życia;
3. brak wystarczających narzędzi w zakresie aktywizacji zawodowej osób po 50 roku życia.

Zauważamy także, iż organizacje wspierające osoby niepracujące (wyeliminowane często w sposób trwały z rynku pracy), nie posiadają wystarczających narzędzi, wiedzy i przygotowania do prowadzenia skutecznych i nowatorskich działań. Do podstawowych problemów podmiotów i instytucji zajmujących się aktywizacją zawodową należą:

1. niewystarczająca ilość skutecznych narzędzi do aktywizowania osób po 50 roku życia;
2. nieumiejętność promowania przedsiębiorczości wśród osób w wieku 50+;
3. brak pomysłów i rozwiązań przyczyniających się w sposób trwały w wydłużeniu wieku aktywności zawodowej.

Niska aktywność zawodowa osób po 50 roku życia, prowadzi do realnego zagrożenia wykluczeniem społecznym. Brak aktywności zawodowej powoduje, iż osoby te stają się długotrwałymi klientami Powiatowych Urzędów Pracy, czy Pomocy Społecznej,

stając się ludźmi biernymi, cechującymi się postawą roszczeniową. Zjawisko wykluczenia z rynku pracy osób 50+, konsekwentnie wpływa na obciążenia systemu ubezpieczeń społecznych. Z drugiej strony nie potrafimy znaleźć takich narzędzi, które pozwoliłyby na wykorzystanie posiadanego kapitału i potencjału tej grupy społecznej, będącego wynikiem doświadczeń i umiejętności praktycznych.

Problemy te wymuszają poszukiwanie nowych i skutecznych metod zachęcających do aktywności zawodowej. Brak odpowiednich narzędzi do pracy z osobami 50+ znacząco ogranicza działania wspierające osoby należące do tej grupy społecznej. Doradcy zawodowi nie posiadają kompleksowej wiedzy na temat przedsiębiorczości, najczęściej nie należą do praktyków (nigdy nie prowadzili własnej działalności gospodarczej), nie mogą zatem bazować także na własnym doświadczeniu. Organizacje pozarządowe, ograniczają się najczęściej do wpierania osób poprzez szkolenia z zakresu podstaw przedsiębiorczości, nie oferują wsparcia logistycznego, prawnego czy księgowego. Problem niewystarczającego przygotowania podmiotów wspierających osoby po 50 roku życia, może zostać w znaczący sposób złagodzony dzięki opracowanemu produktowi finalnemu.

Fundacja Ekspert – Kujawy, która realizuje projekt „PI Aktywni seniorzy” uważa, iż zaproponowany produkt finalny w sposób nowatorki uzupełnia produkty projektów innowacyjnych, zrealizowanych lub realizowanych obecnie w całej Polsce, w ramach tematu: „Działania służące wydłużeniu wieku aktywności zawodowej”. Analiza projektów innowacyjnych dostępnych na stronie internetowej Krajowej Instytucji Wspomagającej (<http://www.kiw-pokl.org.pl>) jednoznacznie pokazuje, iż żaden z produktów finalnych nie zawiera elementów przedsiębiorczości, w formie testowania jej prowadzenia, prób uruchamiania działalności gospodarczej, wspierania jej za pomocą coachingu, czy w formie umożliwiającej sprawdzenie skuteczności pomysłów na własną firmę poprzez inkubację. Należy uznać zatem, iż narzędzie w postaci inkubacji przedsiębiorczości wśród osób po 50 roku życia, jest narzędziem innowacyjnym, nie powielającym dotychczasowych rozwiązań. Poniżej krótka analiza projektów innowacyjnych, kierowanych do osób 50+:

„Dojrzała przedsiębiorczość - innowacyjny model preinkubacji przedsiębiorczej osób 50+”, projekt testowany w woj. pomorskim. Mimo, iż w tytule projekt zakłada

preinkubację, produkt finalny oferuje narzędzie badające uczestników w obszarze aktywizacji zawodowej poprzez aplikację LIFE DESIGN 50+, której zadaniem jest zdiagnozowanie potencjału uczestnika poddanego analizie. Aplikacja generuje badanemu raport, charakteryzujący go na podstawie wybranych cech oraz wskazuje luki kompetencyjne oraz propozycje szkoleń, niezbędnych do właściwego przygotowania się do prowadzenia działalności gospodarczej.

„Model zatrudnienia wspomaganego osób po 45 roku życia - WIEK GORĄCEGO ZIEMNIAKA” projekt realizowany dla bezrobotnych w wieku powyżej 45 lat w woj. warmińsko – mazurskim. Głównym rezultatem zastosowania modelu jest wyposażenie osób pozostających długotrwale bez zatrudnienia w umiejętności społeczne i zawodowe oraz wzmocnienie tych umiejętności w miejscu zatrudnienia. W efekcie osoby długotrwale pozostające bez zatrudnienia po wejściu na rynek pracy i półrocznym treningu pracy w środowisku pracy przy wsparciu trenera pracy, powinny utrzymać zatrudnienie.

„Dłużej na rynku pracy” projekt skierowany do osób 50+ z woj. lubelskiego, oferujący pomoc w powrocie do zatrudnienia dla osób powyżej 50 roku życia, poprzez doradztwo osobiste, szkolenia, staże zawodowe, dotacje do miejsc pracy.

„Pracownik 50+. Przełamywanie barier na rynku pracy” projekt skupiający się na wymianie doświadczeń pomiędzy partnerami projektu, dotyczących dobrych praktyk w obszarze elastycznego reagowania na zapotrzebowanie rynku pracy i dostosowywania ofert szkoleniowych do aktualnego zapotrzebowania. Produkt finalny prezentuje modele współpracy władz lokalnych, mediów, pracodawców, publicznych i niepublicznych instytucji rynku pracy w zakresie skutecznego wspierania aktywności zawodowej.

„Aktywni 50+” – to projekt zachęcający mazowieckich pracowników, którzy osiągnęli wiek emerytalny do pozostania w firmie, dzielenia się swoją wiedzą i nabywania kompetencji od osób młodszych w zespołach pracowników.

„INNOWACJE 50+ program testowania i wdrażania nowych metod utrzymania aktywności zawodowej pracowników po 50 roku życia”, to projekt, w którym przygotowano modele: usług doradczo-szkoleniowych dla kobiet 50+, w tym zamieszkałych na obszarach wiejskich, elastycznych form pracy dla kobiet 50+ oraz lokalnej współpracy na rzecz aktywności zawodowej kobiet 50+.

Zaprezentowane powyżej przykładowe produkty finalne pokazują, jak wiele jest sposobów realizacji działań dotyczących poszukiwania skutecznych rozwiązań w zakresie wydłużenia wieku aktywności zawodowej. Tematyka projektów przedstawionych powyżej w obszarze aktywizowania osób po 50 roku życia, skupiła się przede wszystkim na diagnozie deficytów, proponowaniu szkoleń, działań wspierających zatrudnienie. Projekty te, skupiają się zatem na działaniach prozatrudnieniowych (pozyskanie i / lub utrzymanie zatrudnienia). Analizując produkty finalne w/w projektach można zauważyć, iż proponowany przez nas produkt w postaci inkubacji jest ofertą najbardziej wchodzącą w aspekt przedsiębiorczości. Na tle tych projektów model Inkubatora Aktywizacji Zawodowej Seniorów, jest ofertą wspierającą przedsiębiorczość poprzez praktyczne działania, pozwalające na stworzenie warunków do podejmowania prób prowadzenia własnej firmy. O ile zatem w innych projektach zainteresowani znajdują narzędzia diagnozujące, szkoleniowe i doradcze, w aspekcie czysto teoretycznego rozpoznawania potencjału, predyspozycji i cech przedsiębiorczych, o tyle decydując się na adaptację modelu inkubacji prezentowanego w opracowanym produkcie finalnym, zainteresowane podmioty mają możliwość podjęcia działań pozwalających osobom po 50 roku życia na sprawdzenie swoich umiejętności i cech w praktyce. Jest to zatem oferta uzupełniająca, czy wręcz rozszerzająca dotychczasowe formy wspierania nieaktywnych zawodowo osób 50+. Organizacje stosujące nasz produkt mogą korzystając także z innych produktów, stworzyć kompleksowe narzędzie aktywizujące. Produkty innych projektów pozwalają bowiem na dokonanie głębokiej i wszechstronnej oceny potencjału, kwalifikacji osób po 50 roku życia, a nasza oferta, będąca innowacyjną formą procesu sprawdzania i testowania w praktyce przedsiębiorczości, uzupełni katalog wsparcia, pozwalając na sprawdzenie w praktyce, jak cechy te i kwalifikacje kształtują się i rozwijają.

Ewaluacja zewnętrzna produktu finalnego, przedstawia pozytywną opinię grup interesariuszy (zarówno osób po 50 roku życia, jak i doradców, trenerów) na temat testowanego produktu finalnego. Narzędzia te oceniono jako narzędzia skuteczne. Brak negatywnych ocen, sugestii co do znaczących zmian treści, w oparciu o które proponujemy świadczenie wsparcia osobom po 50 roku życia, należy uznać za pozytywny odbiór narzędzi. Ocena ta pokazuje, iż produkt finalny w postaci wsparcia adresowanego do osób po 50 roku życia w zakresie aktywizacji zawodowej, winien spełnić swoje zadanie

w zakresie aktywizacji zawodowej. Ocena produktu finalnego pokazała na ile skutecznie oceniana jest działalność organizacji pozarządowej w zakresie opieki nad osobą podejmującą próbę wejścia na rynek pracy poprzez rozpoczęcie prowadzenia działalności na własny rachunek. Szczegóły nt. ewaluacji w raporcie oraz w erracie do raportu z ewaluacji.

Uwzględniając problemy osób po 50 roku życia, w zakresie aktywizacji zawodowej, które nie tylko nie zmieniły się od momentu przygotowania samego projektu jak i Strategii wdrażania projektu innowacyjnego testującego, a także mając na uwadze wyniki fazy testowania form wsparcia w Inkubatorach Aktywizacji Zawodowej Seniorów uznajemy, iż niezmiernie ważne i zarazem skuteczne są formy wsparcia prezentowane w produkcie finalnym.

Poniżej prezentujemy dane nt. efektów fazy testowania:

- a. liczba osób przyjęta do fazy testowania w 3 inkubatorach przedsiębiorczości: 48;
- b. liczba osób korzystająca z poszczególnych form wsparcia w fazie testowania: 48;
- c. liczba osób korzystająca ze wsparcia psychologiczno-doradczego: 48;
- d. liczba osób korzystająca z indywidualnej rozmowy doradcy zawodowego oraz psychologa: 48;
- e. liczba osób korzystająca z dodatkowego szkolenia dla osób nie znających obsługi komputera, związanego z nabyciem kompetencji w obszarze ICT: 24;
- f. liczba osób korzystająca ze szkolenie z zakresu przedsiębiorczości: 48;
- g. liczba osób korzystająca ze wsparcia coacha w zakresie przedsiębiorczości: 48 osób, po rezygnacjach z udziału w proj. liczba ta zmniejszyła się do 43 osób;
- h. liczba osób korzystająca ze spotkań grup wsparcia: 48 osób, po rezygnacjach z udziału w proj. liczba ta zmniejszyła się do 43 osób.

Wskazane powyżej dane wynikają z założeń fazy testowania w zakresie wsparcia udzielanego przez Inkubator Aktywizacji Zawodowej Seniorów. Liczba osób w poszczególnych formach wsparcia fazy testującej dotyczy 3 Inkubatorów, prowadzonych przez 3 organizacje pozarządowe na obszarze województwa łódzkiego.

Istotne efekty pokazujące zakres wsparcia, a także efektywność inkubacji pokazują poniższe dane i informacje.

W trakcie fazy testowania w ramach 3 Inkubatorów Aktywizacji Zawodowej Seniorów działalność prowadziło/trenowało 48 uczestników projektu (16 w Łodzi, 16 w Opocznie i 16 w Wieruszowie). Pięć rezygnacji, jakie miały miejsce w projekcie, nastąpiło w trakcie realizacji fazy testowania działalności gospodarczej, zatem osoby te korzystały ze wszystkich form zakładanych w fazie testowania, ale etap ten przerwały. Rezygnacje te nie wpłynęły na wskaźniki i produkty, zakładane do zrealizowania. Zgodnie z naszymi założeniami, z grupy 48 uczestników planowaliśmy, że 36 osób będzie podejmowało próby świadczenia usług w procesie obejmującym testowanie działalności gospodarczej, a próby takie podjęło 48 osób.

17 uczestników kończących fazę testowania (4 uczestników z Inkubatora w Łodzi, 8 z Opoczna oraz 5 z Wieruszowa) zadeklarowało chęć rejestracji działalności gospodarczej z wykorzystaniem środków dostępnych w PUP lub projektach realizowanych w ramach działania 6.2 POKL. Część z nich już w I kwartale 2014 r. złożyła wnioski o przyjęcie do projektu „Własny Biznes dla 50+”, realizowanego na terenie województwa łódzkiego, pozostali liczą na dotację z PUP (PUP-y miały otrzymać środki finansowe na ten cel na przełomie marca i kwietnia).

Miarą efektywności ponoszonych nakładów jest zatem liczba 48 uczestników, którzy mieli okazję trenować swoją działalność i sprawdzić skuteczność swoich pomysłów w biznesie. Na dzień zakończenia fazy testowania z 48 uczestników trenujących działalność w ramach Inkubatora, zakończyły udział w projekcie 43 osoby. 21 potwierdziło słuszność swojego pomysłu na biznes (ewentualnie wprowadzono drobne zmiany lub rozszerzono profil przedsięwzięcia) i zadeklarowało gotowość zarejestrowania własnej działalności. W ten sposób możemy wskazać, iż 21 uczestników projektu wyinkubowało firmę – opracowało strategię i sprawdziło skuteczność prowadzenia planowanego zakresu/profilu działalności. 8 osób w trakcie fazy testowania zmieniło swój pomysł na biznes i trudno im było określić jednoznacznie gotowość do prowadzenia działalności gospodarczej.

Łącznie 19 uczestników fazy testowania stwierdziło, że nie będą w ogóle zakładać działalności (z różnych przyczyn, m.in. w efekcie fazy testowania dostrzegli, że nie poradzą sobie z prowadzeniem własnej firmy, podjęły decyzje o poszukiwaniu zatrudnienia na umowę o pracę lub w trakcie fazy testowania podjęły zatrudnienie). W grupie tych 19

osób jest wspomnianych wyżej 5 osób, które przerwały fazę testowania, rezygnując z projektu.

Uczestnicy projektu testowali przede wszystkim działalności gospodarcze adekwatne do ich kwalifikacji, dotychczasowego doświadczenia zawodowego oraz posiadanych umiejętności. Były to prace wykonywane m.in. w obszarze usług krawieckich, fryzjerskich, kosmetycznych, gastronomicznych, psychologicznych. Wśród testowanych działalności były także usługi produkcji i montażu okien, usługi ogólnobudowlane, sprzątające, wyrób figur gipsowych.

Kierownik projektu przed złożeniem skorygowanej wersji produktu finalnego (czerwiec 2014r), przeprowadził dodatkowe badanie aktualnej sytuacji uczestników projektu. Siedem osób zadeklarowało, iż w ciągu najbliższych 2 miesięcy zarejestruje własną działalność gospodarczą, kolejnych 13 uczestników deklaruje jej otwarcie do końca bieżącego roku, a 1 osoba odstąpiła od planów założenia własnej firmy z powodów osobistych.

Przychody poszczególnych osób trenujących prowadzenie działalności w ramach Inkubatorów w trakcie fazy testowania były znacznie zróżnicowane. Były osoby, które osiągały bardzo zadowalające przychody (sięgające 100 zł. dziennie), ale były także osoby, które aby wypróbować prowadzenia działalności świadczyły usługi nieodpłatnie (część z tych osób w dalszej perspektywie zrezygnowała z udziału w projekcie). Znaczna większość osób odniosła zadowalające efekty w odniesieniu do ponoszonych nakładów, tzn. świadczone przez nich usługi przynosiły zyski uwzględniając ponoszone koszty.

Dodatkowym efektem projektu było podjęcie przez 5 uczestników zatrudnienia. Osoby te mimo podjęcia pracy kontynuowały wsparcie podkreślając, iż tematyka wsparcia, przekazywana wiedza i zdobywane umiejętności są przydatne i mogą zostać wykorzystane w pracy zawodowej.

Mimo, iż powyższa analiza efektywności wskazuje osoby, które nie uczestniczyły w nim do końca, a także osoby, które w trakcie jego uczestnictwa sprawdziły się w roli przedsiębiorcy i podjęły decyzje, iż nie będą w przyszłości zakładać działalności gospodarczej, należy wskazać, iż otrzymane przez uczestników fazy testowania wsparcie, w sposób ewidentny wpłynęło na zmianę postawy, w tym sposób postrzegania swojej sytuacji na rynku pracy. Projekt stworzył każdemu uczestnikowi szansę na uzupełnienie

kwalifikacji, wzmocnienie pewność siebie i pozwolił każdemu na zwiększenie swoich szans na rynku pracy. Niepodjęcie decyzji o zakładaniu własnej działalności gospodarczej przez część uczestników fazy testowania, należy uznać za pozytywny efekt udzielonego wsparcia. Zdobyta wiedza w okresie testowania działalności gospodarczej oraz tworzenia dla siebie miejsca pracy dała wiedzę, że nie dla wszystkich jest to dobre rozwiązanie. Osoby te zyskały świadomość jakie trudności mają przedsiębiorcy, jak trudną i ciężką jest praca na własny rachunek i jakich predyspozycji i umiejętności wymaga prowadzenie własnej działalności gospodarczej.

Uczestnicy, którzy zrezygnowali z udziału w projekcie, stali się bardziej konkurencyjni na rynku pracy, nabyli umiejętności poruszania się na trudnym rynku i należy spodziewać się, że doświadczenia te będą przekładały się na efekty trwałego powrotu na rynek pracy.

CZĘŚĆ 4. UŻYTKOWNICY, KTÓRZY MOGĄ ZASTOSOWAĆ INNOWACJĘ

Model dedykowany jest organizacjom pozarządowym, statutowo zajmującym się aktywizacją zawodową. Model w całości (składający się z 3 poradników) stosować mogą organizacje pozarządowe, chcące poszerzyć zakres swojej działalności i swojego wsparcia o usługi świadczone w ramach Inkubatora Aktywizacji Zawodowej Seniorów. Przygotowany produkt finalny ukierunkowany jest na aspekt przedsiębiorczości osób po 50 roku życia. Opisuje zakres i formy pomocy, jakiej użytkownicy mogą udzielić osobom poszukującym wsparcia w odnalezieniu się na rynku pracy, ze szczególnym uwzględnieniem pobudzania w tej grupie cech przedsiębiorczych. Dedykowanie produktu organizacjom pozarządowym wynika z faktu, iż te podmioty najłatwiej, najszybciej, a także bez stosunkowo dużych nakładów mogą w całości adaptować opracowany model w swoich strukturach.

Model, mimo iż rekomendujemy do stosowania w całości, możliwy jest do zastosowania w części (np. poradnik nr 3). Prezentowane treści i materiały w poradniku nr 3 są w stanie pomóc organizacjom zaczynającym pracę z osobami po 50 roku życia w zakresie aktywizacji zawodowej, w określeniu zakresu wsparcia jakiego organizacja

może udzielić. Także w poradniku nr 2 będącym zbiorem informacji jak kształtować cechy przedsiębiorcze oraz jak zakładać działalność gospodarczą, użytkownicy prowadzący np. szkolenia z zakresu przedsiębiorczości mogą znaleźć kompendium gotowych scenariuszy i programów wspierających.

Zakres wsparcia prezentowany w poradnikach możliwy jest do stosowania przez:

1. instytucje samorządowe wspierające osoby bezrobotne, ubogie, w zakresie planowania pomocy, zlecenia zadań innym podmiotom – np. Ośrodki Pomocy Społecznej podległe gminom mogą poszukiwać inspiracji i pomocy w określaniu potrzeb swoich podopiecznych. Kierujący urzędami gmin, powiatów i pozostałych jednostek samorządu terytorialnego, mogą na podstawie proponowanego modelu poszukiwać skutecznych metod pomocy osobom po 50 roku życia w aktywizacji zawodowej, w tym w szczególności, w zakresie kształtowania cech przedsiębiorczych.
2. doradców zawodowych, trenerów, szkoleniowców w zakresie przedsiębiorczości, planowania kariery zawodowej, pośredników pracy, zarówno publicznych jak i niepublicznych instytucji rynku pracy m. in. PUP, OHP, instytucje szkoleniowe, firmy szkoleniowe, agencje zatrudnienia i inne podmioty, które zajmują się wspieraniem osób w zakresie przedsiębiorczości – osoby te znajdą w poradnikach gotowe scenariusze zajęć, testy, materiały szkoleniowe pomocne zarówno w planowaniu pracy z tą grupą społeczną, jak i doskonalące warsztat pracy.
3. realizatorów projektów finansowanych np. z Europejskiego Funduszu Społecznego, wspierających przedsiębiorczość poprzez dotacje czy pożyczki, podmioty przygotowujące bezrobotnych zarejestrowanych w Powiatowych Urzędach Pracy, do uzyskania pomocy finansowej na otwarcie działalności gospodarczej – w zakresie odpowiadającym szkoleniom w obszarze przedsiębiorczości.

CZĘŚĆ 5. DZIAŁANIA / NAKŁADY / ZMIANY KONIECZNE DO ZASTOSOWANIA / WDROŻENIA INNOWACJI

Organizacje chcące stosować opracowany model Aktywizacji Zawodowej Seniorów winny wiedzieć, iż niesie on za sobą zmiany konieczne do wprowadzenia. Nie zawsze jednak wszystkie prezentowane poniżej zmiany, będą występowały w takim samym

zakresie, nasileniu i czasie. Do podstawowych działań organizacji mającej zamiar stosować wypracowany model należą:

- otwarte podejście władz statutowych (zarządu, rady, prezesa,) oraz pracowników organizacji pozarządowych, do stosowania innowacyjnych metod pracy z osobami 50+. Prowadzenie Inkubatora może wiązać się ze zmianami w statutach, wpisach (np. KRS), podejmowania uchwał zarządu, wynikających chociażby z dostosowania posiadanego wpisu o zakresie świadczonych usług o te, które świadczyć pod szyldem Inkubatora będą klienci danej organizacji;
- gotowość do rozszerzenia zakresu usług oferowanych przez trenerów, szkoleniowców, doradców biznesowych, doradców zawodowych, o usługi w zakresie preinkubacji przedsiębiorczej, co może rodzić konieczność zatrudnienia dodatkowej kadry, przeszkolenia już zatrudnionych pracowników, w celu przygotowania ich do pracy w zakresie przedsiębiorczości;
- dysponowanie odpowiednimi warunkami techniczno-materialnymi, w tym w szczególności pomieszczeń, w których może funkcjonować Inkubator (rekomenduje się posiadanie co najmniej pomieszczenia biurowego oraz sali do spotkań grupowych). Pomieszczenia powinny być wyposażone w sprzęt umożliwiający prowadzenie zajęć szkoleniowo-doradczych oraz prac biurowych;
- posiadanie własnej kadry trenerskiej i doradczej lub gotowość do jej zatrudnienia;
- umiejętność pozyskiwania środków na działania w zakresie inkubacji przedsiębiorczej, co pozwoli na zastosowanie modelu w całości, bez ponoszenia kosztów własnych organizacji.

Należy zaznaczyć, iż adaptacja opracowanego modelu dla organizacji pozarządowych nie będzie wiązała się z angażowaniem do tego innych instytucji. Rozszerzenie usług oferowanych przez te podmioty, nie wymaga bowiem angażowania jednostek samorządowych, oświatowych, czy urzędów centralnych. Decyzje te podejmują autonomicznie same organizacje, niemniej muszą one pamiętać, iż prowadzenie inkubatora może wiązać się ze zmianami prawnymi w samej organizacji.

Do zmian tych zaliczyć należy:

- zmiany w KRS w rubryce 3 (cel działania organizacji),

- zmiany sytuacji prawnej, w tym podatkowej, z czym organizacja winna się liczyć w sytuacji, w której świadczone pod jej szyldem będą usługi, nieadekwatne do posiadanych wpisów i uprawnień. Organizacja winna pamiętać, iż prowadzenie przez nią działalności gospodarczej w postaci Inkubatora, wiązać będzie się ze zwiększeniem pracy działu księgowego, co wynika z faktu, iż to przez inkubator przechodzić będą dokumenty księgowe i rozliczeniowe. Dlatego też niezbędne jest posiadanie w swoim zespole kompetentnej osoby w zakresie księgowości organizacji pozarządowych lub wręcz pozyskanie takiej osoby. Alternatywą jest dla organizacji wyprowadzenie usług księgowych na zewnątrz, np. do biura rachunkowego, co może być dobrym rozwiązaniem z uwagi na fakt, iż podmioty te świadczą usługi dla prowadzących już działalność gospodarczą, a więc już posiadają wiedzę i umiejętności, których pracownicy działu księgowości w organizacji pozarządowej mogą nie posiadać.

Szacujemy, iż czas niezbędny na przygotowanie się organizacji do stosowania modelu może zająć do 3 miesiące. W okresie tym:

- możliwe jest przeszkolenie kadry, prowadzącej wsparcie w inkubacji (zgodnie z zakresem usług opisanych w poradniku nr 2);
- przygotowanie prawne organizacji, poprzez złożenie stosownych wniosków chociażby do KRS czy Urzędu Skarbowego;
- przygotowanie pomieszczeń, zaplecza socjalnego.

Tak jak wskazaliśmy we wstępie tej części należy jednak pamiętać, iż już obecnie jest zarówno w regionie jak i w całej Polsce dość duża liczba organizacji posiadająca stosowne zaplecze, czy wykwalifikowaną kadrę, a jedyne czego im brakuje do rozwoju jest np. brak pomysłu na wprowadzenie nowych metod aktywizacji zawodowej, czy brak umiejętności pracy z osobami po 50 roku życia. Wypracowany model będzie mógł być z powodzeniem stosowany także w nowym okresie programowania, w perspektywie budżetu Unii Europejskiej na lata 2014 - 2020, przy planowaniu i udzielaniu wsparcia osobom nieaktywnym zawodowo i / lub bezrobotnym w zakresie przedsiębiorczości.

Nakłady finansowe związane z utworzeniem i działalnością Inkubatora będą różne w zależności od rodzaju organizacji/institucji prowadzącej Inkubator, posiadanego przez nią zaplecza kadrowego oraz technicznego.

Poniżej zaprezentowane zostały dwa warianty kosztów związanych z utworzeniem i działalnością Inkubatora. Pierwszy wariant jest wariantem wymagającym znacznie wyższych nakładów finansowych i stworzony został z myślą o organizacji nie posiadającej lokalu niezbędnego do prowadzenia działalności Inkubatora oraz organizacji, które będą musiały zatrudnić kadrę na potrzeby działalności Inkubatora.

Drugi wariant zakłada, że organizacja/instytucja dysponuje niezbędnymi pomieszczeniami oraz kadrą, która jest w stanie zarządzać inkubatorem, a także udzielić uczestnikom niezbędnego wsparcia merytorycznego w formie wolontariatu.

Podane poniżej wydatki są przykładowymi i stanowią odpowiedź dla organizacji zamierzających rozpocząć działalność Inkubatora. Każda z nich powinna przeanalizować koszty utworzenia i działalności Inkubatora pod kątem swojej organizacji, uwzględniając niżej wymienione kategorie wydatków.

Nakłady finansowe konieczne do wdrożenia i uruchomienia oraz działalności Inkubatora
- Wariant 1 (droższy) (przygotowany w oparciu o dane z fazy testowania)

L.p.	Koszty miesięczne	Koszty w PLN
1	Wynagrodzenie opiekuna inkubatora	2160
2	Wynajem pomieszczeń na potrzeby Inkubatora	1000
3	Materiały biurowe	200
4	Wynagrodzenie trenera biznesu	2100
5	Wynagrodzenie animatora prowadzącego grupy wsparcia	500
	Razem	5960

L.p.	Koszty jednorazowe wynikające z uczestnictwa nowej grupy uczestników	Koszty w PLN
1	Działania promocyjne związane z rekrutacją uczestników	1500
2	Trener, doradca zawodowy, psycholog prowadzący zajęcia z zakresu przedsiębiorczości	9600
3	Materiały szkoleniowe z zakresu przedsiębiorczości	500
4	Zakup drobnego sprzętu, np. biurowego do działalności inkubatora	3480
	Razem	15000

Wariant 1 możliwy do sfinansowania np. w ramach FIO, PO WER (na lata 2014-2020), z odpisu 1% przekazywanego organizacjom pożytku publicznego przez podatników składających zeznania roczne, środków samorządowych, środków pozyskanych od sponsorów.

Nakłady finansowe konieczne do wdrożenia i uruchomienia oraz działalności Inkubatora

- Wariant 2 (tańszy)

L.p.	Koszty miesięczne	Koszty w PLN	Uwagi
1	Wynagrodzenie opiekuna inkubatora	0	Wolontariusz współpracujący z organizacją
2	Wynajem pomieszczeń na potrzeby Inkubatora	0	Pomieszczenia organizacji
3	Materiały biurowe	200	
4	Wynagrodzenie trenera biznesu	0	Wolontariusz współpracujący z organizacją
5	Wynagrodzenie animatora prowadzącego grupy wsparcia	0	Wolontariusz współpracujący z organizacją
	Razem	200	

L.p.	Koszty jednorazowe wynikające z uczestnictwa nowej grupy uczestników	Koszty w PLN	Uwagi
1	Działania promocyjne związane z rekrutacją uczestników	0	Wykorzystanie kontaktów w lokalnym środowisku, w tym mediach
2	Trener, doradca zawodowy, psycholog prowadzący zajęcia z zakresu przedsiębiorczości	0	Wolontariusz współpracujący z organizacją
3	Materiały szkoleniowe z zakresu przedsiębiorczości	500	
4	Zakup drobnego sprzętu, np. biurowego do działalności inkubatora	3480	
	Razem	3980	

Ponadto organizacje i instytucje zamierzające prowadzić IAZS powinny zabezpieczyć kilkutyśięczny budżet na dodatkowe wydatki, które mogą, choć nie zawsze muszą wystąpić w trakcie działalności Inkubatora. Przykładowe koszty dodatkowe, przygotowane w oparciu o doświadczenia zdobyte w trakcie fazy testowania działalności Inkubatorów:

- zmiany w KRS, w zależności od formy prawnej, np. rozszerzenie PKD prowadzonej działalności - 500zł;
- koszt zgłoszenia podmiotu jako podatnika podatku VAT- 170zł;
- ubezpieczenie OC z tytułu wykonywanych usług przez uczestników Inkubatora – kilkaset zł w zależności m.in. od profilu działalności;
- koszt utrzymania rachunku bankowego (stała opłata miesięczna + prowizje od operacji bankowych) na poziomie kilkudziesięciu zł/miesięcznie;
- opłaty związane z większym nakładem prac księgowo-kadrowych wynikających z działalności Inkubatora.

CZĘŚĆ 6. DOSTĘPNOŚĆ PRODUKTU FINALNEGO DLA JEGO PRZYSZŁYCH UŻYTKOWNIKÓW

Produkt finalny będzie dostępny w dość szerokim wymiarze, co wiąże się z zaplanowanymi działaniami zarówno w zakresie upowszechniania jak i włączania do głównego nurtu polityki.

– Produkt finalny będzie dostępny na stronie internetowej wnioskodawcy pod adresem <http://www.fundacja.ekspert-kujawy.pl>. Rozwiązanie to wydaje się być najwłaściwsze z kilku powodów, tj.: jest rozwiązaniem nie generującym dodatkowych kosztów, zapewnia jego szerokie upowszechnienie i możliwość zapoznania się z produktem przez praktycznie nieograniczoną liczbę podmiotów, instytucji, osób prywatnych, w tym przede wszystkim osób, którym wypracowany model ma służyć.

Publikacja produktu finalnego (trzech poradników) w wersji elektronicznej na stronach internetowych wnioskodawcy, daje także możliwość dokonania aktualizacji poradników, bez ponoszenia dodatkowych kosztów. Aktualizacja taka wiązać może się przede wszystkim z uaktualnianiem informacji nt. form pomocy osobom planującym zakładanie działalności gospodarczej. Dlatego też wnioskodawca, w sytuacji zmian w zakresie pozyskiwania środków na działalność gospodarczą (dotacji, pożyczek z funduszy europejskich) w sytuacji, kiedy znane będą już ostatecznie programy wspierające przedsiębiorczość w nowej perspektywie finansowej, dokona uaktualnienia treści prezentowanych w części poświęconej finansowaniu rozpoczynania działalności gospodarczej. Zadanie to Wnioskodawca powierzy zespołowi realizującemu projekt. Po zakończonej realizacji projektu, uaktualnienie opisu w zakresie pozyskiwania środków na działalność gospodarczą, przejmie na siebie Wnioskodawca, dokonując stosownych zmian w zapisach poświęconych środkom pomocowym na otwarcie własnej działalności gospodarczej.

– Wnioskodawca przewiduje także, iż produkt finalny będzie dostępny w jego siedzibie w wersji papierowej, co umożliwi zapoznanie się z nim osobom, które zechcą spotkać się z wnioskodawcą. Tak samo produkt finalny w wersji papierowej będzie dostępny w siedzibach trzech organizacji pozarządowych, które testowały go na obszarze województwa łódzkiego. Zgodnie z założeniami projektu zakładamy druk:

1. Poradnik kierowany do odbiorców IAZS (do osób 50+) w liczbie 200 egzemplarzy;
2. Poradnik kierowany do użytkowników IAZS w liczbie 60 egzemplarzy;
3. Poradnik dla doradców zawodowych i trenerów pracy „Aktywizacja Zawodowa Seniorów” w liczbie 80 egzemplarzy.

Ilość druku egzemplarzy poszczególnych publikacji winna wystarczyć na zapewnienie dostępności we wspomnianych miejscach.

– Produkt finalny, dzięki jego dostępności w wersji elektronicznej, będzie rozsyłany do zainteresowanych podmiotów, instytucji i osób drogą elektroniczną na każde życzenie zainteresowanych, także po zakończeniu realizacji projektu. Dostępność produktu zapewniają także działania upowszechniające i działania włączające, prowadzone na terenie zarówno województwa łódzkiego jak i obszarze całego kraju, zarówno wśród instytucji samorządowych, jak i państwowych.

– Produkt finalny będzie dostępny także w trakcie 12 spotkań upowszechniających dla podmiotów/ instytucji zajmujących się aktywizacją zawodową lub wyrażających wolę rozszerzenia działalności o aktywizację zawodową osób po 50 roku życia i 12 konferencji wdrożeniowych na terenie województwa łódzkiego.

CZĘŚĆ 7. ZMIANY W ZAKRESIE STRATEGII UPOWSZECHNIANIA

Prace nad ostateczną wersją produktu finalnego, analiza strategii wdrażania projektu innowacyjnego oraz wyniki badań ewaluacyjnych pozwalają stwierdzić, iż nie istnieją przesłanki wymagające zmian w zakresie upowszechniania. Dlatego też wnioskodawca jeśli tylko otrzyma zatwierdzenie produktu finalnego, będzie prowadził działania w zakresie upowszechniania zgodnie z opisem w strategii.

CZĘŚĆ 8. ZMIANY W ZAKRESIE STRATEGII WŁĄCZANIA DO GŁÓWNEGO NURTU POLITYKI

Wnioskodawca nie przewiduje zmian w zakresie włączania do głównego nurtu polityki. W związku z powyższym działania włączające prowadzone będą zgodnie z założeniami w strategii.

CZĘŚĆ 9. ZAŁĄCZNIKI

1. Poradnik kierowany do odbiorców Inkubatorów Aktywizacji Zawodowej Seniorów.
2. Poradnik kierowany do użytkowników Inkubatorów Aktywizacji Zawodowej Seniorów.
3. Poradnik dla doradców zawodowych i trenerów pracy „Aktywizacja Zawodowa Seniorów”.
4. Zewnętrzny raport ewaluacji produktu finalnego
5. Errata do raportu z ewaluacji produktu finalnego.
6. Instrukcja stosowania produktu finalnego.

PODPIS BENEFICJENTA:

.....

Imię, nazwisko, funkcja i podpis osoby/-ób składającej/-ych opis